

TRI NEPRAVDIVÉ MÝTY O KOMPOSTOVANÍ

Aj vy si myslíte, že sa nemôže kompostovať orechové lístie, citrusové plody a burina? Prečítajte si tento leták a veríme, že zmeníte svoj názor. O kompostovaní už bolo napísaných množstvo článkov, letákov, brožúr a dokonca aj knížiek. Často krát sa však stáva, že tzv. "zaručené informácie" nevychádzajú z najnovších vedeckých poznatkov, ani praktických skúseností. Tak sa podarilo rozšíriť medzi širokú verejnosť niektoré mýty, ktoré spôsobujú v konečnom dôsledku zbytočné škody na životnom prostredí, zdraví ľudí a zvierat alebo v tom lepšom prípade oberajú záhradkárov o drahocennú surovinu a peniaze. V tomto letáku sa niektoré takéto mýty pokúsime vysvetliť a uviesť na správnu mieru.

KOMPOSTOVANIE BURINY

Mýtus:

„Žiadna burina do kompostu nepatrí. Semená a korene v komposte prežijú a potom ich s kompostom rozsejeme po celej záhrade.“

Skutočnosť:

Existuje veľké množstvo rastlín, ktorých samovoľné rozmnožovanie na produkčnej záhrade nie je žiadané. Paušálne ich nazývame buriny. Nie všetky buriny majú rovnakú schopnosť klíčenia a nie všetky sú rovnako húževnaté. Kto z nás však pozná ich vlastnosti? Jedno je však isté – burina je veľmi hodnotný biologický materiál, ktorý obsahuje veľké množstvo živín a organických látok. Existuje nejaký bezpečný spôsob ich kompostovania? Existuje! A je jednoduchý. Z hľadiska kompostovania však treba burinu rozdeliť na dve skupiny:

- mladú burinu – je to burina, ktorá bola zo zeme vytrhnutá alebo vykopaná ešte v čase rastu – pred kvitnutím. Tá sa dá kompostovať bez väčších problémov. Je dobré, ak sa tieto buriny zamiešajú do teplého „jadra“ v komposte. Teplo a vysoká vlhkosť ich v priebehu niekoľkých dní zničia. Stačí, ak sa teplota pohybuje okolo hodnoty 45-50 °C. Pokiaľ je kompost studený, je dobré, ak mladú burinu necháme vysušiť na slnku. Potom ju zamiešame do vlhkého „jadra“ kompostu.
- a burinu s dozretými semenami alebo rozmnožujúcu sa vegetatívne (odrezkami alebo koreňmi napr. pýr plazivý, pupenec roľný, kozonoha hoscová, hviezdica prostredná, pohánkovec japonský). Tieto buriny sú veľmi húževnaté. Bolo dokázané, že niektoré semená burín dokážu „počkat“ až 50 rokov, kým vyklíčia. Určite sa pri domácom kompostovaní v ich prípade neoplatí spoliehať na to, že sme burinu dobre vysušili alebo že máme dostatočne horúci kompost. Napr. pupenec sa aj po týždni na silnom slnku zakorenil a na jeho úplné zničenie bolo potrebné ho vystaviť teplote až 82 °C po dobu 1 týždňa.

Ako je to teda s kompostovaním buriny?

Na deaktiváciu klíčivosti burín vplývajú rôzne faktory. Sú to hlavne teplota, vlhkosť a čas. Pri domácom kompostovaní len ťažko dokážeme dodržať tieto faktory v požadovaných hodnotách. Preto sa na ne nemôžeme úplne spoľahnúť. Aj napriek tomu existuje zaručený spôsob, ako aj tie najhúževnatejšie buriny kompostovať bez rizika, že ich po aplikácii kompostu rozšírime po záhrade. Buriny však musíme pred samotným kompostovaním dôkladne upraviť.

Ako postupovať pri kompostovaní húževnatých burín?

1. Korene vypletej buriny v čo najväčšej miere zbavme zeminy, nasekajme alebo nastrihajme ju na čo najmenšie kúsky.
2. Takto upravenú burinu vložíme do nádoby s vodou (najlepšie dažďovou) tak, aby netrčala z vody, nádobu zakryjeme a burinu necháme za občasného miešania skvasiť. V letných mesiacoch nám na to stačí 15 až 30 dní.
3. Pri kvasení sa začne na vode tvoriť pena, voda stmavne a začne charakteristicky zapáchať. Keď pena „zmizne“, materiál máme pripravený na kompostovanie.
4. Skvasenú burinu vyberieme z nádoby. V strede kompostoviska urobíme v staršom materiáli diery, do ktorej vložíme skvasenú burinu. Tam ju ešte zmiešame s hnedým, tvrdým a suchým materiálom v objemovom pomere 1:1. Túto zmes zakryjeme starším materiálom.
5. Vzniknutý výluh z buriny zriedime s čistou vodou v pomere 1:10 a použijeme ju na podlievanie k pestovaným rastlinám, t. j. polievame rastliny len ku koreňom. Táto tekutina obsahuje nielen veľké množstvo živín, ale aj látky podporujúce obranyschopnosť pestovaných rastlín pred chorobami a škodcami.
6. Pokiaľ nemáme kompostovací zásobník so strieškou, je vhodné mať kompostovaný materiál po celý čas zakrytý netkanou textíliou. Urýchlíme tým rozklad a zabránime, aby do kompostu nalietali semená burín roznášané vetrom. Ak dodržíme tento postup, dokážeme skompostovať všetky buriny bez rizika ich rozšírenia na záhradu po aplikácii kompostu.

Zhrnutie:

Všetky buriny sa dajú kompostovať. Bez akýchkoľvek problémov môžeme kompostovať mladé buriny. Buriny, ktoré majú vyzreté semená alebo ktoré sa rozmnožujú vegetatívne, musíme pred kompostovaním upraviť – nasekať a nechať skvasiť v nádobe s dažďovou vodou. Takto upravený materiál potom môžeme skompostovať bez rizika rozšírenia buriny na záhradu po použití kompostu.

KOMPOSTOVANIE ORECHOVÉHO LÍSTIA

Mýtus:

„Orechové listie sa nemôže kompostovať, pretože je kyslé a obsahuje látky, ktoré spôsobujú, že sa listie nerozkladá. Všetko pod orechom nič nerastie.“

Skutočnosť:

Je pravda, že niektoré druhy listia sa rozkladajú ťažšie a medzi nepatrí aj orechové listie. Stalo sa vám však niekedy, že by ste sa pod nejakým orechom brodili po pás v listí, pretože by sa nerozkladalo? Predpokladám, že nie. A to platí aj v orechových alejách popri cestách, kde listie naozaj nikdy nikto nehrabe. Znamená to, že orechové listie sa rozkladá prirodzene pod stromom. Prečo by sa potom nemalo rozkladať v kompostovisku?

Aké látky obsahuje orechové listie?

Samozrejme je ich veľa, ale pre nás sú dôležité hlavne tie, ktoré spomaľujú rozklad listia:

- triesloviny – sa nachádzajú v rôznych rastlinách ako forma obrany. Horká chuť trieslovín spôsobuje, že rastliny nechutia zvieratám. Pri rozklade listia sa triesloviny uvoľňujú a okysľujú kompost. Pri veľkých koncentráciách majú inhibičný (brzdíaci) vplyv na rozklad listia.
- juglon – patrí medzi najsilnejšie prírodné fyto toxické látky. Má fungicídne (ničí huby a plesne), insekticídne (ničí/odpuďuje hmyz) a antibiotické (ničí baktérie a vírusy) účinky. Bolo zistené, že má negatívny vplyv na rast a vývoj niektorých rastlín (napr. paradajky, zemiaky, paprika, hrach, uhorky, špargľa, rebarbora, žerucha siata, baklažán, jablone, hrušky, černice, čučoriedky, rododendrony, azalky). Sú ale aj také rastliny, ktorým juglon neškodí (napr. cibuľa, červená repa, topinambur, mrkva, paštrnák, tekvica, melóny, kukurica, slivka, nektarinka, broskyňa).

Ako je to teda s kompostovaním orechového listia?

Proces kompostovania je rozklad biologických odpadov aeróbnymi mikroorganizmami (potrebujú vzduch). Prostredníctvom nich, vody a vzduchu sa postupne juglon degraduje a jeho koncentrácia tak klesá. V pôde sa juglon rozkladá asi dva mesiace, v komposte 2 až 4 týždne. Ak si chceme byť absolútne istí, že v komposte už nie je juglon, nechajme podvrvené listy, kôru a vetvičky z orechov kompostovať šesť mesiacov. Potom môžeme použiť takýto kompost aj na rastliny, ktoré sú veľmi citlivé na juglon. Ak tomu neveríte, vysejte semená paradajok do kompostu a pozorujte, či vyklíčia. Paradajka je obzvlášť citlivá na prítomnosť juglonu.

Ako postupovať pri kompostovaní orechového listia?

Aby sme dokázali pri kompostovaní čo najúčinnejšie eliminovať negatívne vlastnosti orechového listia, je potrebné dodržiavať základné pravidlá kompostovania:

1. Pokiaľ je to možné, pozbierajme listie s kosačkou so zberným košom. Čím jemnejšie bude listie nasekané, tým rýchlejšie sa skompostuje. Pokiaľ kosačku nemáme, listie pohrabme a uložíme ho buď do rašlových vriec (predávajú sa v nich napr. zemiaky alebo cibuľa) alebo do zásobníka na listie alebo ho môžeme nechať prikryté iba tak na kope. Listie necháme takto uskladnené napospas zimnému počasiu (mráz, vlhkosť). Na jar po listí podupeme a tým ho popučíme na menšie časti.
2. Listie nikdy nekladáme do kompostovacieho zásobníka naraz vo veľkých množstvách. Patrí totiž medzi suché, hnedé, drevnaté – uhlíkaté materiály, z ktorých sa kompostovaním uvoľňujú triesloviny a tie kompost okysľujú. Preto ich dávame do kompostu len postupne a miešame ich v objemovom pomere 1:1 s mokkými, zelenými a šľavnatými – dusíkatými materiálmi (napr. pokosená tráva, hnoj, kuchynský biologický odpad, mladá burina, zhnité ovocie). Takto zabezpečíme nielen správnu vyváženosť pH v komposte, ale aj ideálny pomer C:N (uhlíka a dusíka). Orechové listie môže v kompostovacej kope tvoriť 30 % hmotnostný podiel 70 % musí byť iných materiálov.
3. Počas celej doby kompostovania musíme zabezpečiť, aby bol kompost dostatočne vlhký. Keď chytíme namiešanú zmes materiálov do dlane a stlačíme v päst, medzi prstami sa môžu objaviť maximálne 3-4 kvapôčky vody. Keď dlaň otvoríme, materiál sa nesmie rozpadnúť, ale musí zostať stlačený. Na zníženie odparovania vody z kompostu umiestnime nad kompostovisko striešku alebo zakryme netkanou textíliou (musí prepúšťať vzduch).
4. Je nevyhnutné, aby sa ku kompostovanej zmesi materiálov dostal vzduch. Pokiaľ na kompostovanie používame zásobník, dbajme na to, aby mal dostatočné množstvo vetracích otvorov. Nekompostujeme v jame, kam sa vzduch nedostane. Kompostovaný materiál je vhodné niekoľkokrát do roka prekopat – premiešať.

Zhrnutie:

Orechové listie sa dá kompostovať. Je potrebné ho rozdrviť na čo najmenšie kúsky a zmiešať s dusíkatými materiálmi (napr. tráva). Z celkovej hmotnosti kompostovaných materiálov môže orechové listie tvoriť až 30 % podiel. Pri dodržaní základných pravidiel kompostovania sa dá už po 6 mesiacoch kompost z orechového listia bezpečne použiť v záhrade.

KOMPOSTOVANIE ODPADU Z CITRUSOVÝCH PLODOV

Mýtus:

„Citrusy a banány sa nemôžu kompostovať, pretože sú striekané a nerozkladajú sa.“

Skutočnosť:

Existuje veľa rôznych informácií a polemík na diskusných fórach o tom, či sa odpad z citrusových plodov môže alebo nemôže kompostovať. Mnohí tvrdia, že sa to nemôže a preto to ani neskúšajú. Iní sú prekvapení, pretože ho kompostujú už dlhé roky a žiadne problémy s ich rozkladom a ani s použitím takto pripraveného kompostu nemajú. Prečo sa k nim teda nepridať?

Aké látky obsahujú citrusové plody?

Povedzme si o tých, o ktorých sa tvrdí, že sú pre kompostovanie problematické:

- triesloviny – podobne ako pri kompostovaní orechového listia.
- citrusové oleje – majú insekticídny (ničí/odpuďuje hmyz) a antibakteriálny účinok. Pri vysokých koncentráciách môžu spôsobiť spomalenie rozkladu kompostovanej zmesi.
- kyselina citrónová – je charakterizovaná ako slabá kyselina. Pri vysokej koncentrácii však môže spôsobiť okyslenie kompostu.
- postrekové látky – vo väčšine prípadov sa jedná o organické fungicídy. Výskumy dokázali, že už po 6 týždňoch kompostovania nie sú preukázateľné.

Ako je to teda s kompostovaním citrusov?

Úspešné kompostovanie zvyškov a šúp z citrusových plodov je možné i domácim kompostovaním. Vyššie popísané problémové látky sa počas kompostovacieho procesu rozložia alebo odstránia natoľko, že v komposte už nespôsobujú žiadne problémy. Ak si nie sme istí kvalitou nášho kompostu, vysejme do neho žeruchu siatu. Ak v ňom vyklíčia zdravé a pevné rastlinky, nemusíme mať z jeho použitia žiadne obavy.

Ako postupovať pri kompostovaní citrusových plodov?

Aj pri kompostovaní citrusových plodov je potrebné zvýšiť pozornosť pri dodržiavaní základných pravidiel kompostovania:

1. Do kompostu nikdy nekladajme celé citrusové plody. Ich šupy obsahujú látky, ktoré dlho odolávajú rozkladu. Keď však šupy i plody nakrájame na čo najmenšie kúsky (koľko sa nám bude chcieť), rozklad začne pomerne rýchlo. Platí, že čím budú kúsky menšie, tým rýchlejšie sa skompostujú.
2. Citrusové plody sú mäkké, zelené a šťavnaté materiály, ktoré obsahujú veľa dusíka. Preto ich pre úspešné kompostovanie musíme zmiešať s tvrdými, hnedými a suchými materiálmi – uhlíkatými (napr. slama, listie, drevná štiepka) v objemovom pomere 1:1. Upravíme tým nielen pomer C:N (uhlíka a dusíka), ale aj pH vyrobeného kompostu do ideálneho stavu. Je dobré, ak citrusové plody nezostanú na povrchu kompostoviska, kde by mohli vyschnúť a spomalil by sa ich rozklad. Preto ich vždy zahrňme starším materiálom, ktorý už máme dlhšie v kompostovisku.
3. Zmes kompostovaných materiálov musí byť stále dostatočne vlhká. Inak sa proces rozkladu spomaľuje. Pozri aj bod č. 3 v časti „Kompostovanie orechového listia“.
4. Zabezpečme, aby mal kompostovaný materiál dostatok vzduchu. Zvyšky z citrusov potrebujú na rozklad intenzívne prevzdušňovanie. Pozri aj bod č. 4 v časti „Kompostovanie orechového listia“.

Zhrnutie:

Zvyšky z citrusov sa dajú kompostovať. Je potrebné ich nakrájať na čo najmenšie kúsky a zmiešať ich s uhlíkatými materiálmi (napr. slama, drevná štiepka). Pri dodržaní základných pravidiel kompostovania sa dá už po 3 až 6 mesiacoch kompost z citrusov bezpečne použiť v záhrade. Problematické materiály: orechové listie, citrusové plody aj skvasenú burinu je vhodné dôkladne premiešať s ostatným kompostovaným materiálom.

NA ZÁVER

Nechajme sa inšpirovať týmto letákom a nájdime všetky výhody, ktoré vieme získať správnym kompostovaním biologického odpadu priamo pri zdroji jeho vzniku – v našej záhrade. Už nebudeme mať žiaden dôvod tento odpad alebo lepšie povedané drahocenný materiál vyhadzovať do nádob na zmesový odpad alebo s ním nelegálne nakladať – spaľovať ho a ukladať na čierne skládky.